

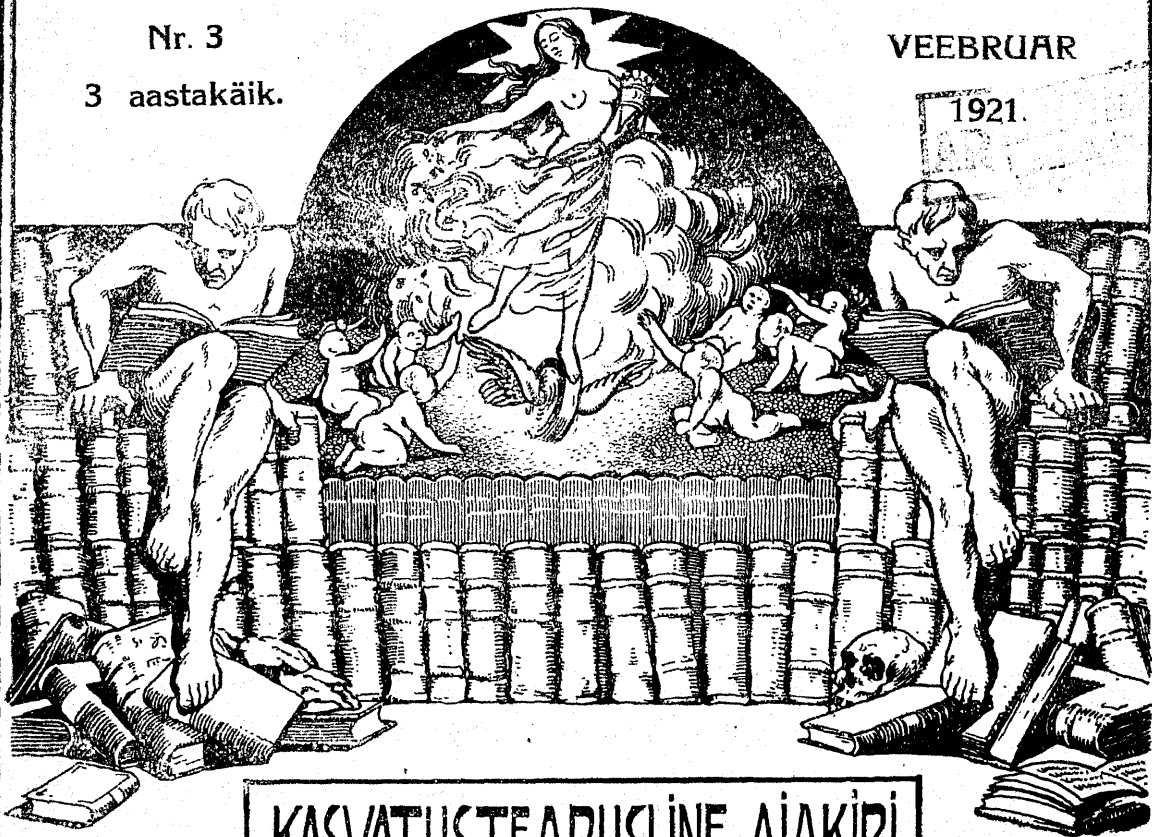
KASVATUS.

Nr. 3

3 aastakäik.

VEEBRUAR

1921.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI.

EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄALEKANDJA.

SISU:

1. J. Uustalu: Koolipraktika süvendamisele.
2. J. Kents: Maateaduse õpiabinõudest.
3. H. Roos: Kooliuuendus välismaal.
4. J. Eplik: Kuidas üks õpetaja kohuste asetäitja ühel soosaarel töökooli teostab.
5. KIRJANDUSEST: V. Orav: A. V. Grube — Rooma vanem ajalugu.
6. — V. Orav: R. Vipper'i „Uus aeg“.
7. — Andr.: Prof. R. Vipper „Uus aeg“ I. — D. Rootsman'i „Algebraalne analüüs I“.
6. KROONIKA: F. V. Mikkelsaar: E. Martinson'i haridusministeeriumist lahkumise puhul.
7. ORGANISATSIOONIDE TEATED: Ülemaaline õpetajate päev.

Toim. aadress: Pikk tänav nr. 54, telefoni nr. 14-63.

Hommikuleht

Tallinna Teataja

XII. aastakäik.

**Suurem, täielikum ja loetavam Eesti
hommikuleht.**

**Suures 6—8-küljelises kaustas. Ilmub igal
hommikul peale esmaspäewa.**

Tallinna Teataja on hommikul warakult Tallinnas ja tema raudteejaamades saada. Hommikused rongid wiivad üle riigi igale poole laiali.

Saada ilmumise päewal kõigis kodumaa nurkades.

Küsige raudteejaamades ja lehe müügikohtadel „Tallinna Teatajat“.

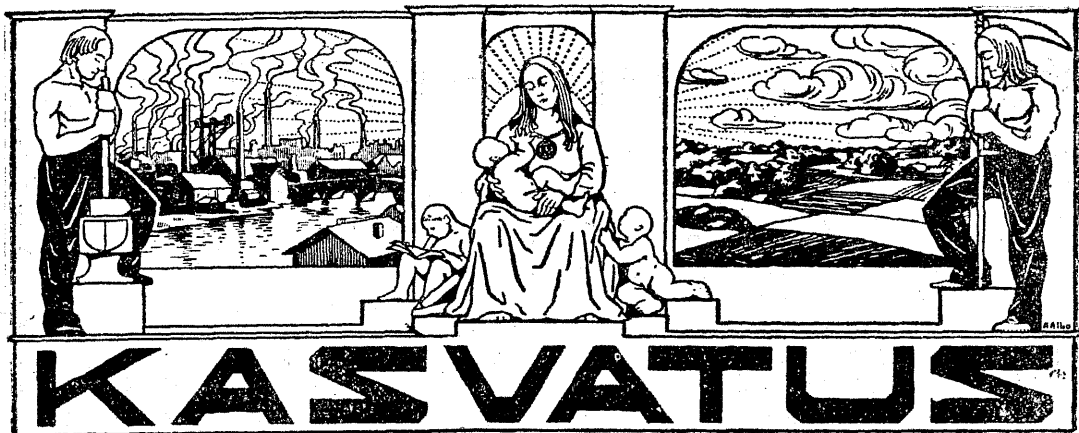
Tallinna Teataja on kindla rahwuspoliitilise sihiga awalik häälekandja.

Tallinna Teataja on sisu poolest rikkalik, wärske, sest temas kirjutawad tuntud Eesti õpetlased, kirjanikud, poolitika- ja seltskonnategelased.

Tallinna Teatajal on suur kaastööliste kogu sise- kui ka wälismaal.

Tellimine on 1921. aasta peale awatud. Tellida wõib postiasutustes ja lehtede tellimise kohtades.

**Kuulutustel on „Tallinna Teatajas“
kui suuremas hommikulehes hea
:: mõju. ::**

Eesti Õpetajate Liidu häälekandja

Nr. 3

Veebruar 1921.

3. aastakäik

Roolipraktika süvendamiseks!

J. Uustalu.

(Läänemaa õpet. kongressil 4. jaanuaril s. a. peetud kõne).

Läänud sumel oli mul juhatus esineda referaadiga roolipraktika kohta, nimelt õpetaja ja õpilaste vahelkorra üle. Mõtted, mis ma tol korral oma referaadis esile tõin, olid igapäevaste asjad, nii minule enesele, kui minu kuulajatele. Palju jägavani oli aga see mulje, mis ma koosolekult kaasa viisin: õpetajad, nii vanad, kui noored, mehed, kui naised olid omad suud ja südamed avanud, olid avaldanud oma paremaid aratundmisi ühe ja teise küsimuse kohta rooli praktikas. Muidu valdas täielikult tundmus, mis oli jäänud sellele, mida läbi elataks siis, kui kaua aega võdra rahva keskel alles hääli kodumaalasega kokku jaadakse. Meist asjust, millest me siis rääkime, ei saa mujal rääkida, kui ainult õpetajate keskel, nii mõtlejin ma, ja mul oli südamejoomi näha seda mõttevahetust pikemana, kuid aeg läks mööda ja meie pidime lahtuma. —

Meid, elukutselisi õpetajaid, on ikka peetud mingisuguse suurema ja kõrgema ülesande täitjaks, noorsoo kasvatajaks, tulevase põlve ettevalmistajaks tulusale, kultuurlikule ja tõsisele tööle, mis ära määrab tulevase elu iseloomu ja laadi. Samasuguses toonis oleme ka ise rääkinud, kui meil tarvis oli millegi pärast enese vastu respekti aratada. Järelkult peaks meie töö, see on meie koolitöö, mida-

git tähtsat sõjaldoma, suurt ja tähelepanemise väärikust.

Kui meie aga oma igapäevasesse tegevusse pilku heidame, siis peame otsusele jõudma, et meie oma tööle liiski väga vähe tähelepanu ja hõmi oleme laenanud. Või on see neil jumitustel, kus ju palju õpetajaid oli, kellel rida tegemise asustaid selja taga ja järelkult ka teatud hulk tähelepanekuid varuks pidi olema. Kuid on see ka mujal. Ma ei taha siin ühtlasi aga mitte ka tunnustamata jätta, et selles osas rõõmustavaid erandid peab tegema, kuid kahjuks mitte väga paljuil juhtumil.

Milgi põhjusel oleme meie oma töö üle vähe rääkinud, teistelt küsinud, eneselt küsida lastanud. Oleme nagu oma tööst vähe hoolinud, jeda nagu oma kõrvalametiks pidades. Ma ei taha ju mitte öelda, et selleks ka oma põhjuseid ei ole. Eest tõesti on meie aineline seisuford niisuguseks jaanud, et väga palju tähelepanu peame juhtuna oma ihuliku olemasolu mee peal hoidmisele, ja et see suure hulga meie mõtetest oma alla võtab.

Arjutatud on, et inimene ei ela mitte üksi leivast. Ja kui meie tahame tublid ja ausad töölised olla oma alal, siis peame jeda ka põhjalikult tundma ja hästi tegema õppima, et oleks, mille eest palka, nii aineliselt kui moraalselt võiks nõuda.

Kuid ka need meie seas, kellel õnn on haljal osjal võtuda, ei näita ka mitte huvi huvi selle tööala vastu üles, mille järele nad oma ametinime kannavad. Need on ehk koguni kaugemal sellest piiridest, olla õpetaja, selle sõna suures mõttes.

Utleme otsekohe avalikult välja: meie kardame, hõbeneme oma tööd; meie ei julge seda teistele näidata, meie ei taha sellest teistele rääkida. Meie ei ole mitte niisugused, nagu teised töölised oma tööaladel. Kunstnik maalib ja näitab seda rahvale, kirjanik avaldab oma loomingu trükitis ja ootab huvitusega, mis avalik arvamine tema töö kohta ütleb. Näitleja osavusest kuulame meie peaosjalikul selle kaudu, mis pealtnägijad tema tööst arvavad. Saab põllumees põllumehega kokku, siis on kohe küsimine ja seletamine lahti: kuidas on orase kasv, kuidas künni järg, mis-juuguuste abinõudega mõtleb naaber oma töid kiviutada või ruffipiudast suuremat hinda välja pressida.

Meie aga paneme end sügijel klassi kinni, meist on kuulda, et me seal koolitavat, aga kui d a s me seda seal teeme, seda teame ainult meie ise; väänatud ja käänatud kujud ka vahest mõni jutukas külalast. Me ei pääse sinna mitte erapooletu ja asjatundja arvustaja film. Puudub arvu s t u s ja hüvede ning vigade esiletoomine ja arutamine. Ei saa ju mitte koolinõunik tunni, poolega põhjalikumalt juhatusi anda oma ringreisisul.

Pedagoogilise kirjaturu kehwise tõttu ja sellelegi kehwise tarvilikkamatuse tõttu puudub meil ka teoreetiline arutamine praktiliste küsimuste kohta koolitöös. Njakirja „Kasvatust“, kus meil kõige rohkem pedagoogilisi küsimusi käsitatakse, loetakse naeruväärt wähe, ka seal, kus piirituletshetid korralikult välja võetakse. Ja mis olekski kasu neist teoreetilistest arutamistest, kui puudub ülevaade praktiliste saavutuste kohta.

Avaliku arvustuse tulest läbi käies omandab töö väärtuse ja läike. Lahame, et ka meie hakkasime oma tööd intensiivsemalt tegema, peame tema arvustuse tule miima, avalikkuse ette kandma.

Kes oleksid need, kellele meie oma tööd näidata võiksime? Kes oleksid need, kes meie tööd kõige paremini mõistaksid?

Kui olid inspektorid, siis oodati neid kartuse ja värisemisega, sest enamail juhtumistel ei õnnestanud weneasteks dressi-ferimise katse. Uues korras, koolinõunikude instituudi olemasoluga, pole meie veel karta saanud elada ja pole selles juh-

tes seisukord veel lõpuliselt jõudnud välja kujuneda. Esialgu elame veel selles roosilises arvamisest, et ega meie oma suguvennast illemus „Demokraatlikus“ korras meie ikka haffa liiga tegema ja oleme üksteistjemad, kui inspektori lärmi asemel koolinõuniku kasulakrae haffi õues nähtavale ilmut.

Kas on aga kõik juba möödas, kui koolinõunikule oma töö poole tunni jooksul oleme ära näidanud ja tema arvamisest, mis juhustlike nähtuste peal võisid põhjeneda, ära oleme kuulanud? Kas võib meie südame tunnistus nüüd rahule jääda?

Arvan, et uus Eesti kool, rahwa-kool, meilt ometigi rohkem nõuab, kui koolinõuniku kiitust, pealegi, kui see kiitus meid iseenesest palju edasi ei wi. Uued illesanded kasvatusseaduses nõuavad hoolikat läbikaalumist ja arutamist. Siin ei aita üksiku nõu, siin peab suurem hulk päid kaasa mõtlema.

Oma ametivendega, kes on meie läheduses, kellega meie tihedalt kokku puutume, nendega peakime ühiselt hakkama tööd tegema, üksteist toetades ja juhata-des. Oma ametivendadele peakime meie oma tööd tohtima näidata ja õiglast vastust leidma küsimuse peale: „Mis ja arvad mu tööst?“

Baar aasatümme tagasi, kui pastori tel veel jäme ots koolide juhtimises käes oli, wiidi teatud wiisil üksteise töö tutvustamise tendents õpetajate seas läbi. Tol ajal mõttis pastor kooli rewideerima minnes enesega teisi õpetajaid ühes. Need kuulasid, kuidas rewideeritav õpetaja õpetas, ja neid sunniti endid samuti proovitud tundi andma. Oli jälle kihelkondi, kus pastor teatud ajal kõik kihelkonna õpetajad oma juure kutsus ja siis ühisel koosolekul ühe ehk teise head ja wead läbi arutati. Rõhklemata olid neil koosolekul omad head tagajärjed.

See, mis tol ajal oli sunnitud, selle võiks ju praegu õpetajate eneste algatusel ja wabal kottuleppel uuesti ette kutsuda. Seda ongi juba tehtud. Selle mõtte on ka Väänemaa õpetajate Viibu Kullamaa osakond põhimõttelikult vastuvõetavaks tunnistanud. Meil on nõu seda küsimust põhjalikumalt läbi arutada ja esimesteks tegelikkudeks sammudeks eeltoib teha.

Ma arvan, seda tuleks mujalgi teha. Loomulik, et õpetajategi seas mitmesuguseid andeid leidub ja et mitmegi käest ametivendil midagi juure on õppida.

Mõnes kohas olla õpetajad hakanud) meelelahutuselise ühiseid teed hoida korraldama. Väga ilus mõte ühistunde kasvatamiseks! Kuid paljas tee võib pika peale inimesed ära tüüdata.

Kui aga külastäigud tutvustuse otsustarbel peafid tülikad olema, siis tulefid õpetajate ühingutes „pedagoogilised istangud“ ära pidada õpiviiside üle läbirääkimiseks. Ma kujutan neid „istanguid“ omale järgmiselt ette. Üks enam kogunud õpetaja annab aru selle üle, kuidas tema ühte ehk teist õpiainet õpetab, näituseks käsitööd. Äraast ettekannet algavad läbirääkimised. Kindlasti on igal ühel midagi uut ettekantud mõtetele juure anda ja igal ühel on oma mõtetele midagi uut juure saada.

Kui siis teaduslikule arutusele midagi tervemat järgneb, on asi mitmekesisem.

Õdige kohasema aja tutvustuskäitute toimepanemiseks arvan mina, korraldamisnädalate aja olevat. Siis mõiks koolitöö päevi sarnaselt korraldada, et vabad päevad mahelduksid naabruse koolides, selleks, et vaba õpetaja mõiks minna naabri kooli õpetust pealt kuulama.

Eihti räägitakse õpetajate ringfondades ekskursioonidest Soome ja Saarde, kuna ometi oma ümbruses paigugil maadata ja õppida oleks, kui aga õjatakse maadata ja vaatamiseks midagi näidata.

Ma mõtlen siin õpilaste tööde näitust, mida võidakse korraldada iga õpivaasta lõpul. Välja pandud olgu: käsitööd, joonistamistöod, woolimistöod, vihud. Näituste ajal korraldatagu lastepidud lauadega, ilulugemistega, mängudega. Sel teel oleks kõik näidatud, mis koolis on tehtud. Õpetajad saafid omast tööst ülevaate, õpilased niisamuti. Lastevanemad ja seltskond näeks, mis kool pakkuda suudab, nad lähenefid koolile. Kui on midagi määrustlikku saavutatud, ei jää see mitte tähele panemata ja ei jää ka lugupidamine tulemata.

Harilikult hakkavad õpetajad niisugusel puhul õpilasi dresseerima, neist midagi juurt ja era korralist välja pressima. See tuleks jätta! Ärgu võetagu liig juurt koormat oma peala, mille järelbus on tüdimus, vaid pakutagu seda, mis on. Antagu lastele rohkem teha, äratagu neid tegevusele. On lapsed ise asjast huvitatud, teevad nad palju ära.

Õlen siin mõnda asja tahtnud tähendada, mille elustamise juure meie õpetajaskond peaks ajama. Meie peame näitama, et ülemus kooli ei tee ettefirjutuste kaudu, vaid et õpetaja see aampalk on, mille peal koolitöö lasub. Töö, millel töfised tagajärjed, leiab seltskonnalt ka vastavat hindamist; ühtlasi ligineks meie kool ka rahvale.

Maateaduse õpiabinõudest.

J. Kents.

Näitlikkus ja tööprintsip peab see meetodiline alus olema, mille peale tuleb rajada uue Eesti kooli õpitööd. See on üldine põhitoon, mis peegeldub neis kavatsusis ja ettevõtteis, mis sihitud uue kooli teostamise suunas. — Praegune elu on aga veel kaugel, kaugel paljuist neist ilusaist kavatsusist. On vahel tundmus, nagu teeksime endale erkude rahustuseks sagedasti tuleviku muusikat. Kuid see tundmus ei tohi meid heidutada. Tuleviku kavatsused ja tuleviku muusika on ju oleviku tagatõuka jaks tuleviku. Mis veel täna kõlab tulevikuks, võib lähemal ajal muutuda olevikuks.

Tahtsin siin maateaduse õpiabinõude suhtes sõna võtta. Selle õpiaine vähegi korralik õpetamine vajab tingimata rohke arvu näitlikka õpi-

vahendid. Ilma gloobuseta, seinakaartideta ning mõne selgitava pildita ei suuda omale kuidagi korralikku maateaduse õpetamist ette kujutada. Need oleks ka kõige minimaalsemad nõudmised. Uuemad nõudmised maateaduse õpetamise alal lähevad palju kaugemale. — Nagu tarvilikud on koolimajas loodusteadusliste distsipliinide (füüsika, keemia jne.) õpetamiseks sellekohased sisseastud ja õpitarvetega varustatud eri ruumid — kabinetid ja muuseumid jne., samuti tarvilised on ka erilisel sisseseatud ja õpitarvetega varustatud geograafia kabinetid ja muuseumid. Meil küll see suguse luksuse teostamist veel nii pealoota ei ole. Ehk olgu siis kui mõni õnnelisesse oluusse sattunud kesk-kool seda teostada suudab.

Praegu puuduvad meil veel kõige vajalisemadki maateaduse õpiabinõud.

Iseäranis terav on see küsimus uuesti avatud keskkoolides ja kõrgemais algkoolides. Vanemates koolides on veel mõned veneaegsed kaartide räbaladki järel. Uutes koolides puuduvad aga räbaladki. Arusaaday, et ise endile tarvilised õpivahendid peame soetama. Väljast poolt tegijaid oodata ei maksa, neid pole mitte olemas ega tulemas. Peame eriti õpivahendite soetamiseks tööle rakendama isikud, kellel selleks andi ja arusaamist. Rõõmüstav kuulda, et har. ministeeriumil kavatsus oli suvel korraldada loodusteadusliste õpivahendite soetamiseks õpetajatele kursused. Elame, näeme, mis uus valitsus selles asjas teha tahab. Samuti tuleks tulevikus korraldada ka maateadusliste õpivahendite soetamiskursused. Kuid eelolevaist loodusteadusliste õpivahendite valmistamiskursustest peaksid ka maateaduse õpetajad osa võtma. On ju palju ühiseid õpivahendeid maateadusel ja loodusteadusel.

Senni oli meie jõud koondatud õpikavade kokkuseadmise tööle. Algkoolide õpikavad omavad juba kindla ilme. Ka keskkoolide õpikavade sihtjooned on juba enam-vähem selged. — Nüüd oleks õpetajaskonna lähemaks ülesandeks maateaduse alal kokku seada õpiabinõude nimestik. Esimeses järjekorras tulevad üles märkida need kõige vajalisemad õpivahendid, ilma milleta uute kavade minimaalne teostamine võimatu. Eelmise haridusministri poolt oli sellel ajal samme astutud ja mõnele asjast huvi tatule koolivalitsuste kaudu ülesanne tehtud — tarviliste õpiabinõude nimestikud kokku seada. Tarvilik oleks, et need nimestikud avaliku arvamise ette kantaks, igapäevi läbi arutataks, muudetaks, täiendataks ja siis kindla juhtnõrina tarvitusele võetaks. Järgmiseks ja peaaegu ülesandeks jääks siis nimestikus ette nähtud õpivahendite soetamine. Talitades sel viisil, hoiduksime asjatu jõuküllustuse eest ning soetaksime endale tarvilised õpiabinõud selles järjekorras, mida vajadus tingib. Selle teostamiseks oleks vaja erikomisjon või sektsioon luua, kes E. Opetajate Liidu poolt ellukutsutud õpiabinõude soetamiskomisjoni juures töötaks ja katsuks olla ühendajaks ja keskkohaks nende vahel, kes ühte ehk teist õpitartvet maateaduse alal kavatsevad luua või kellel midagi teoksil on. Siin ei tahtnud ma

selle küsimuse teostamist tema täies ulatuses puudutada, vaid ainult mõtet liikuma panna.

Et esialgsele mõtte liikumisele reaalsemat kaju anda, panem siin järgneva «Maateaduse õpiabinõude nimestiku» ametivendadele arvestamiseks ette. Opiabinõud on nende tarvilikkudele vastavalt kolme järjekorda asetatud. A-all on tähendatud kõige vajalisemad eriti nelja- ja kuueaastases algkoolis, B-all ka tarvilikud, kuid ei saa neile seesugust möödapääsematut iseloomu anda, kui esimesele kategooriale omane, C-all oleksid enam-vähem soovitatavad (iseenest mõista, et nad ka tarvilised on). Tuleb tähendada, et siin ainult õpivahendi üldine laad ja sisu on nimetatud. Ka on mitmed õpivahendid nimetatud, mis loodusloo alal tarvitata- vad. Kuid siin on nende sisu ja laadi maateaduslisest seisukohast vaadeldud. Samuti on paljud neist tingimata vajalikud ka koduloo tundides.

1. Gloobus, läbimõõt 33—100 cm., (füüsiline ja poliitiline koos).

2. Eestimaa seinakaart, füüsiline ja poliitiline koos.

3. Euroopa seinakaart, füüsiline ja poliitiline koos.

4. Maapoolikud (poolkerad) (füüsiline ja poliitiline koos).

5. Seinapildid geograafia põhimoistete seletuseks:

a) künkline lausikmaa (soovitatav Eestist); b) mägismaa (Skandinaaviast ehk Alpidest); c) madal merekallas luide- tega (Eestist); d) kõrge merekallas; e) laht, sadam; g) saar, poolsaar, neem; h) jõgi ja kosk (Eestis); i) paras- maa või metsamaastik (Eestist); k) Soome järvede maastik; l) tööstuslinna pilt; m) Tallinna kesklinna pilt; n) uueaja linnapilt laiade ja sirgete tänavatega; o) öö-päeva ja aastaaegade seletuseks pilt-tabel; p) kuu faasid, päikese ja kuu varjutustabel.

6. Eesti tähtsamate kivide kogu (paas, marmor, sinisavi, savi, põlevkivid (kukruse ja diktsionee- ma), graniit, turvas jne.).

7. Eesti tähtsamate taimede ja põlviljade kogu.

8. Põllutöö-, kalapüügi- jne. riis- tade mudelid; liikumisabinõude mude- lid jne.

9. Tööstussaaduste proovid (nahad riided, puumass jne.).

10. Loomade ja lindude täistopped (orav, mutt, vares jne.).

11. Liivalaud liivaga modeleerimiseks.

12. Mõõtrihm (rulett).

13. Ilmakaarte kodarik (värviline tabel).

14. Kompass.

Peale punkt I. nimetatute on veel tarvis:

Seinakaardid: 1. Läänemeri ja tema ümbrusmaad (kombineeritud: poliitiline ja füüsiline koos).

2. Aasia, kombineeritud.

3. Aafrika, kombineeritud.

4. Põhja-Ameerika, kombineeritud.

5. Lõuna-Ameerika, kombineeritud.

6. Austraalia ja Okeania kombineeritud.

7. Kiviliikide kogu (täielisem: mitmesugused uhtkiviliigid ja tardkivi liigid, tehniliselt kasulikud mineraalid ja metallikivid jne.).

8. Eesti taimede kogu (täielisem kui I).

9. Euroopa ja Väliseuroopa tähtsamate kultuur- ja tehniliste taimede kogu (puuvill, teepuu, oks ja õis, riis, hirse, kanep, mooruspuu siidiussi tuppega jne.).

10. Seinapildid: a) steppmaastik, b) savannmaastik, c) kõrbe maastik, d) troopika metsmaastik, e) troopika metsa loomastik, g) vulkaan (tegevus ja läbilõige), h) maavarisemine (järelalus), i) polaarmaastik, k) tunduri maastik, l) siberi taiga jne.

11. Rahvaste tüübid (pildid). 12. Baromeeter (aneroid). 13. Stereoskoop ja pildid (eestkätt Eestist). 14. Termomeetrid (minimaalne ja maksim.). 15. Suurem kaardi atlas. 16. Maateadusline raamatukogu. 17. Maastikuliste, linnade, alevite, elu- ja kõrvalhoonete, töö, vabrikute jne. sisuliste piltpostkaartide kogu (Eestist ja võrastest maadest).

B. Tarvilikud, kuid soetamise suhtes võib neid teise järjekorda asetada.

1. Gloobus (induktsiooniline, must gloobus).

Seinakaardid:

2. Eestimaa oro-hüdrograafiline kaart.

3. Eestimaa poliitiline ja teedevõrgu kaart.

4. Eestimaa geoloogiline kaart.

5. Soomemaa füüsiline kaart.

6. Euroopa füüsiline kaart.

7. Euroopa poliitiline kaart.

8. Briti saarestik, kombineeritud (füüsiline ja poliitiline koos).

9. Ida-Euroopa, kombineeritud (füüsiline ja poliitiline koos).

10. Kesk-Euroopa, kombineeritud (füüsiline ja poliitiline koos).

11. Eestimaa geoloogiline kaart ja maapinna läbilõige.

12. Vähemalt 10—20 stereoskoopi, Eesti ja teiste maade tüüpilisemate kohtade pildid.

13. Baromeeter (elavhõbeda baromeeter).

14. Tabelid diagrammidega Eesti maapinna kasutusest, suurusest võrreldes teiste maadega, kaubavahetusest, loodusvarade jne. suhtes.

15. Maateadusline raamatukogu (täiendamine).

16. Seinapildid kosmograafiliste põhimõtete seletuseks: (silmapiir, päikese nähtav käik, planeetide võrdlev suurus ja kaugus jne.).

17. Maastikulised ja tööstuslised seinapildid.

C. Soovitavad, soetamise suhtes kolmas järjekord.

Seinakaardid: 1. Läänemere ümbrusmaade kliimakaart.

2. Eestimaa kliima kaart.

3. Eestimaa reljeefkaart.

4. Lõuna-Euroopa (Vahemere maade) kaart (kombineeritud).

5. Aasia füüsiline kaart.

6. Aafrika füüsiline kaart.

7. P.-Ameerika füüsiline kaart.

8. L.-Ameerika füüsiline kaart.

9. Austraalia ja Okeania füüsiline kaart.

10. Reljeef gloobus.

11. Projektsiooniaparaat.

12. Päevapildi aparaat ühes tarviliste kõrvalainetega ja suurendusabinõudega.

13. Kaardivõrguga klassitahvel.

14. Vihmamõõtja ühes tarviliste mõõtklaasidega.

15. Tuulelipp ja tuulemõõtja.

Esitatud nimestik ei pretendeeri täielikkuse peale. Samuti võivad arvamised ka ühe ehk teise õpivahendi tarvilikkuse järjekorra suhtes teistsugused olla, kui siin soovitatud.

— Jääks soovida, et maateaduse õpetajad otsekoheselt oma arvamist esitatud mõtete kohta avaldaksid ja seda teeksid kas «Kasvatuse» vergudel ehk saadaksid nende ridade kirjutajale «Kasvatuse» toimetuse kaudu.

— Lõpuks kriipsutan alla veel korra eelpool avaldatud mõtte, et õpetajaskonnana lähemaks ülesandeks maateaduse alal on kõige tarvilikumate õpiabinõude nimestik kokku seada ja jõudu mööda nende teostamisele asuda.

Kooliuuendus välismaal.

§. Nõus.

Haridus ja kool Saksa riigi põhiseaduses.

Saridust ja kooli käsitlevad Saksa riigi põhiseaduse paragrahv 142. kuni 150., mis peaaegujalikult järgmiselt kõlavad:

142. Kunst, teadus ja õpetus on vabab. Riik kaitseb ja toetab neid.

143. Noorjoo kasvatuse eest peavad hoolitsemata avalikud koolid (asutused). Nende asutamisel ja ülespidamisel töötavad käsikäes riik ja omavalitsused.

Õpetajate haridus korraldatakse nende põhimõtete järele, mis kõrgema hariduse kohta üldise maksivad, üle riigi ühtlaselt.

Ülalikkude koolide õpetajatel on riigiteenijate õigused ja kohustused.

144. Kogu koolitegevus seisab riigi järelevalve all. Riik võib omavalitsustele jellest osa võtma kutsuda. Kooli järelevalvet teostavad eriteadlikult ettevalmistatud ametnikud.

145. Kõikide kohta on maksim koolikohustus. Koolikohustuse alla kuulub kaheksa-aastase kuresusega algkool ja täiendus kool kuni 18. eluaastani. Õpetus ja õppewahendid alg- ja täiendus koolis on maksuta.

146. Ülalik kool peab orgaaniline üksus olema. Üldise põhikooli peale ehitatakse kesk- ja kõrgem kool. Kooliloomisel võetakse arvesse elufutsete mitmekesisust. Väste vastuvõtmist teatud koolitüüpidesse otjüstavad laste võimised ja kalbumused, mitte mingil tingimisel wanemate seltfondine jamajandusline seisukoht või usutunnistus.

Kogufondades korraldatakse loovijatele nende usutunnistuse ja ilmawaate järele algkoolid, kui see korralikku — ka selles paragrahv 142. ettenähtud — koolitööd ei takista. Lähemalt määrab selle küsimuse eriseadus.

147. Grafoolid avatakse riigi loaga ja alluvad seadustele. Grafoole võib awada, kui nad õppejõudude, kooli sissejeadu ja õpetajate teadusliku ettevalmistuse poolt avalikkudest koolidest taha ei jää ning

laste eraldamist wanemate jõukuse suhtes ei korralda. Luba ei anta, kui õpetajad majanduslikelt ja õiguslikelt kindlustatud pole.

Gra-alkfoole võib awada kui paragr. 146. teises osas tähendatud wähemuste usutunnistuse või ilmawaate kooli kohta peal pole, ehk kui koolivalitus neis isearalisi pedagoogilisi teeneid leiab.

Gra eelkoolid tulewad ära kaotada.

148. Kõigis koolides peab edendamata kõhliht kasvatust, riigikodaniku meeljust, iiklist ja kutselist tublidust Saksa rahwuse ja rahwaste teppimise waimus.

Ülalikkudes koolides peab õpetamise juures arvesse võtma, et teistimõtlejate tundeid ei haawata.

Riigikodaniku- ja tööõpetus on kooli õppeainetes.

Hariduse edendamine, rahwaõlikoolid ühes armatud, on riigi ja omavalitsuste ülesanne.

149. Usuõpetus on kooli õppeainetes, mälja armatud koolid. Usuõpetuse õpetamist korraldatakse kooliseaduses ettenähtud tingimuste järele.

Usuõpetuse õpetamine ja waimulikkude talituste toimetamine ning neist osawõtmine on õpetajatele ning õpilastele wabatahtlik.

Usuteaduskonnad õlikoolide juures jääwad alles.

150. Kunsti, ajaloo, looduse ja maa-kohtade mälestusmärgid kaitsevad riigi kaitse ja hooli alla.

Saksa kunstiwäartuste wäljamaale wadamist peab riik takistama.

Põhiseaduses on veel paragrahv 142, mis otjekohe kooli ei puuduta, kuid üldise tähtsuse poolest toome neid siiski mõned:

109. Kõik sakslased on seaduse ees ühesugused.

Meestel ja naistel on põhimõttelikult ühed ja samad riigikodaniku õigused ja kohustused.

118. Igal fakslajel on õigus seaduses ettenähtud piirides sõna, kirja, trüüfi, ehk teisel teel oma arvamisist vabalt väljendada.

119. Abielu on perekonnaelu alusüks ja rahvuse alalhoidmiseks ning juurendamiseks ja seisab seaduse isearalise kaitse all. Ta põhjeneb sugude ühesõigusluse peal.

Perekondade termendamine ja sotsiaalne edenemine on riigi ja omavalitsuse ülesanne. Västeriktad perekonnad peavad riigi toetust saama.

120. Järe tulema põlve kehaliiku, vaimliiku ja seltfondliiku tuiseduse kasvatanine on manemate kõrgem ja loomulikum kohus, mille täitmise järele riik maksab.

121. Väljaspool abielu sündinud lastele tuleb võimaldada ühesõuguseid edendamise tingimusi abielus sündinud lastega.

122. Noorsõugu peab kaitsema kurnamise, niisama ka kõlblise, vaimlise ja kehalise ülekohtu vastu. Riik ja omavalitsus peavad vastavate ajutuste loomise eest hoolitsema.

Kuidas üks õpetaja kohuste täitja ühel soosaarel töökooli teostab.

J. Eplik.

Vabanedes vabastus sõjast, asusin õpetaja kohuste täitmisele Kesk-Eestises, kuhugi kolkasse.

Koolimaja on kaunis muuseumiline: ühes rehetoga, väike ja madal, õlest katusega. Kaks õpiaastat on kool sõja aja tagajärjel ainult pool talve töötanud.

Koolis käivad kolmanda ja neljanda õpiaasta õpilased. Opiabinõusid pole mingisõuguseid, peale venekeelse liikuva tähestiku ja tabelite. Omal linna raamatuid tooma minna pole võimalik. Valvan tee ääres: kes mööda läheb linna poole, sellele surun pihku sedeli raamatute nimekirjaga, mis tarvis tuua. Palga sain kätte esimest korda 3-mal novembril, mingi arusaamatuse pärast — raha tuli ka kas lastelt ette võtta või laenata. Kuid linnast pole suuremat saada: ei tea ju teise läbi hästi tellida.

Kooli tööta oleku tagajärjel on eelmisest aastast pehkivaid haava halgusi kauniste järele jäänud; kirve tõin kaasa isa kodust. Lasksin poisid pussid kaasa tuua. Ja asi edeneb. On tarvis ainult neile lubada töötada. Rehetoa seadsime sisse töösaali: pinu pehmeid halgusi, kirves. Poisid on vaimustatud: vahetunnid saadetakse siin mööda. Et töötund viimane, võetakse ta ikka kahekordselt.

Valmis on pusse puust, mõõku, hark-sahku, vurrisi, rullisi, kiikesi, aknaid j. n. e.

Korraldasin asjad aknale: väikesed vaatavad ja silmad aina säravad: «Näe, kus minu vurr, minu rull, minu sahad!» Pole enam aega vallatustki teha!

Ja kõige vallatumad sügisel on nii ametis siin ja kodu, et vahest klassitupa ei taha tulla. Oli paar kaunis metsikut, kelle peale esimestel päevadel kaebtusi tuli teiste õpilaste ja vanemate inimeste poolt külast: kelle last peksnud mööda minnes, keda valusasti löönud; ka tunni ajal ei püsinud nad pilgukski paigal.

Pihkala oma «Poiste spordi õpetuses» soovib pallimängu. Palli polnud aga linnas kauplustes kusagil. Onneks oli ühel poisil pall kodus. Ta tõi selle üleüldiseks tarviduseks, ja jälle on kõik vaimustatud, nii poisid kui tüdrukud. Sügisel täis intriigi vaimu, kiusakad, tuimad, on nad muutunud säravsilmaisteks, vaimukateks. Sügisel ei saanud naljalt keegi pallile pihta, nüüd aga ei lähe hoop millalgi mööda, osavalt tabatakse ka jooksjat.

Joonistusest on kõik head meelt täis ja joonistavad kõike. Kui mõnda neist paberile kujutada, vaatavad kõik, teevad järele ja on rõõmsad, kui noored jumalad.

Tütarlastele palkasin külast asjatundja näputõös. Edukamad emad lubavad ka maksta, nii et asi edeneb. Tund, mis viimane on, peetakse ka ikka kahekordselt. Opetaja on ka edumeelne ja armastab oma asja.

Kirjanduseft.

A. B. Grube — Rooma wanem ajalugu.

B. Draw.

A. Keisermanni raamatukaupluse kirjastusel ilmus wana aasta lõpul A. B. Grube raamatust „Geschichtsbilder“ üks oja eestikeelses tõlkes pealkirjaga „Rooma wanem ajalugu“.

Mainitud raamatul püüdis tõlkija niimi, hind, siju juhataja ja eessõna.

A. B. Grube raamat „Charakterbilder aus der Geschichte und Sage“ ilmus esmalt 50—60 aastat tagasi. Siis elid ajaloo kui õppeaine kohta hoopis teistlugu arvamised ja waated, kui meie päewil. Tunniõpetajad selleaegsed pedagoogilisi sihte ja nende rammutamiseabinõusid, millest A. B. Grube kõneleb oma raamatu eessõnas (w. mõni wanem wäljaanne), kõlbulikkudeks weel meie aja tuntuvalt evolutsioneerimise ja eriti Cesti koolile — on minu arwates küll „ajast ja arust“. On ju raamatud ajaloo, niijama kui mitmes teises erialas, mis ajajookul ei wanane ja oma wäärtust ei kaota. Seda öelda A. B. Grube ajalooft elulugudes ei jõanda ma mitte, waatamata selle peale, et mainitud „Geschichtsbilder“ Sakamaal wõib olla 40—50 wäljaannet on näinud. (1913. aastal ilmus ta 35-mas wäljaandes!).

A. B. Grube ei jalga; et tema raamat tahab olla tendentslik, moraliseerimise (w. eessõna, mis eestikeelses tõlkes püüdis). Ka mõned Cesti pedagoogid ja õpetajad kalhuvad armamistele, et ajalugu õhmoie astme koolis peaks olema tendentslik (w. G. Sepp „Raswatuses“). Kuid mina eitan sarnast seisukohta. Iga ajalugu algastmel peab olema objektiivne, teaduslikult, mitte sühiikult käsitatud, pillilikult kujutaw ajaloolist protsessi, arene- misstõhja, ja selle teguti, mida aga õigagi tõige detailreid „elulood“ ja kõias efektsemas ajalooõpildis“ pakkuda ei junda.

Realegi kõrge idee ehk tendents, mida A. B. Grube tahab õpilastesse istutada, on „Rooma wanemas ajalooft“ sarnaselt käsitatud, et tagajärjed hoopis wastupidijed wõiwad tulla. Moraal ja „uif, armastus ning lootus jumala peale, selle wägew kõi inimjoo saatust juhü, et ifka enam ja enam kaswaks ja õitjeks maa peal jumalariik (Seda sihti jaawitagu meie raamat!)“ on illytreeritud enmasi negatiivseft, amoraalseste õitjute ja tegude kaudu. Kuina mo-

raali mõiste abstraktne ja ühes sellega noorematele lastele waewalt arusaadaw ja tabaw on, küll aga kergesti seeditawad on konkreetseid näited tapmistest, kihwitamistest, enesetapmistest, piinamistest ja häbitegudest, siis — kardan ma — wõib A. B. Grube raamat ennem toorust kui woorust kaswatada, tooreid instinkte äratada paremal korral — imperialistlikka ja militaristlikka tundeid õhutada, mille poolest Preisi koolid kuulsad olid, missugune kuulsus aga Cesti koolile küllalt soowitaw ideaal ei tohiks olla. Meie ajal, kus hiljutine suur jõda nii kui nii demoraliseerimast mõju jättis meie noorjoo (ka wanema põlwe) peale; peaks iseäranis ettemaatlik olema noortele pafutawa waimutoidu alal.

Kes on lugenud A. B. Grube „Rooma wanemat ajalugu“ (mõdda minnes olgu tähendatud, et tõlkija walitud pealkiri ei wasta originaalile), teab ifegi, et need „ajaloopildid“ aina kühijewad kuritegudest, wäqiwallast, weretöödest. Juimeje elu ja selle wärtus on neis „elulugudes“ annulleeritud. Näiteks: jumal ife ekfatab ja häbistab püha neitji, kes kofjitud sünnitab (Mars ja Rheia Silvia); wend tapab wenna sühja tüli puhul (Romulus ja Remus); wend tapab süüta õe (noorem Horatius); Luffetius teotakse hobuste wabele kinni ja lastakse hobused teda tõhki kistuda ainult sellepärast, et ta oma soowilima ja selle ifeseiswust armastab: kurniqas Tarquinius Criscus tapetakse kohtumõistmiste ajal seljatagant pähelöödud kirwe hoobiga; mees tapab naise (Lucius ja Lullia), naine — mehe (Lullia ja Aruns); tütar sõidab hirwitabes ifa surmefhast üle, nii et rattad werifeks jäid (Lullia ja Servius Lullius); ifa mõistab pojad jumala listoriid wõtawad witsafimbud, poffawad huffamõistetud noormehi witsstega ja lööwad ifis kirwestega nende pead otjast (Brutus); ifa tapab tütre, wõttes kühufu poest noa ja pistes tütrele südamesse (Virginius ja Virginia); kuulsal Cicerol raintakse pea ja parem küsi otjast, kuna Antonijuse naine Lullia Cicero keele tuliste nõeltega aukfisid täis pistis; Octavianus lasteb Brutuse pea otjast rainda, Antonius põletab keha ja jaadab tuha Brutuse ema kätte; Augustuse sõber Pollio

lajeb väiteje jüü pärajt orjad tükkideks raiuda ja jõodab nendega kalu tiigis jne..

Miipalju olgu raamatu enese, ta mäartuse ja kõlbulikkuse kohta Cesti koolidele.

Mis puutub tõlkesse, siis on tal oma weed ja oma head küljed. Kerge U. V. Grube keel on tõlkes veel kergemaks ja lihtsamaks tehtud lausete poolitamise, liibendamise või koguni raskeimate lausete väljajätmise läbi. Võrreldes originaaliga, näeme, et on välja jäetud kas üksikud sõnad ja nimed (lhf. 67, 75 j. t.), termed laused või nende osad (lhf. 75, 77 j. t.), üksikud peatükid ja nende osad (lhf. 54, 73 j. t.). Lihtsustamine võis olla tingitud kas tõlkijast enesest, kellele raske oli kõijemaid mõtteid ja harutusi mastavalt Cesti keelde toimetada, või neist eestlastest, kellele raamat on määratud ja kellest tõlkija võis arvata, et nad U. V. Grube mõtteid ja pitemaid arutusi ära seedida ei junda.

Kohati leiame aga liibenduste ajemel täiendusi, mis küll muud midagi ei ole, kui forrutamised. Näiteks (lhf. 49): „Wanem wend oli alamate inimeste vastu wäga armuline [ja käis nendega lahkesti ümber]“; ehk veel sealhambas: „Plebeijid... walijid ta — Tiberius Grachuse — wolnikuks, et ta rahwa diguse eest [seifaks] ja mõitlaks“; lhf. 73: „[Wägi] ja wõimus ei tee iga forra inimest õnnelikuks“; lhf. 76: „Mõnel rikkal oli neid — orje — mitu tuhat, kellest targad [ja hakkajad] mõne forra jne.“ Klambrites on ära tähendatud „täiendused“.

Cestikeelne tõlge on tehtud nähtamasti wenekeelse tõlke, aga mitte saksa keelse originaali järele, mida (j. o. wiimast) küll oodata võiks mõinud. Näiteks, originaalis leduwad rahajunnad, Sakia markades armatud, tõlgib U. V. Grube raamatu eestistaja Wene „rubladesse“, armates kolm marka rublas (juuremate junnade jagamine kolmele on tõlkijale kohati jälle üle idu käinud!). Miisama on originaalis tarwitatud mõõdud meetri jüüsteemi järele eestikeelses tõlkes Wene mõõtude peale üle müüud (w. lhf. 77). Wenekeelset tõlkija allikat tuletawad meelde ka mõned konstruktioonid ja sõnad (w. lhf. 60, 74 j. t.), mis mul kähparast olemas wenekeelses raamatus küll on, aga saksa keelses originaalis puuduwad.

Cestikeelse tõlke puudustena mõiks nimetada p'jut wananenud keelt. kõlbuvat ortograafiat, isäranis kohanimede ja teiste labinafeelje sõnade transkriptioonis (rahu all täishealik kohati ühelfordjelt, ko-

hati kahelfordjelt kirjutatud), rohke trükiwigade arv ja mõned määratud originaali mõtte edajandmisel. Wiimastest toon üksikud näited.

Peatükis „Horatid ja Curiatid“ on tõlkija jedajama U. V. Grube kaftreerimise operatsiooni toimetanud, nagu mitmes kohas mujalgi, millest eespool juba jutt oli. Kuid siin on lugu täbarasti läinud. Jättes jällegi mõned laused wahela, kus jutt on kolmest wennaft Horatijest, jegab tõlkija isikud, nimed ja tegemustifugi ära. Ta kirjutab: „Rooma sõjawäes oli kolm wenda, keda „Curiatiteks“ nimetati. Nad saadeti mõlemilt poolt mõitlema... Mõõkade-ga tungijid noored mehed teine teise kallale...“ (lhf. 10). Mii siis kolm roomlast (wennad), kelle nimed küll mitte Curiatid ei olnud, waid Horatid, astuwad „m o l e m i l t p o o l t“, j. o. roomlaste ja albalonglaste poolt kaftitudõitluse ja kolmekesi olles tungiwad teine teise kallale!!!

Puunlaste jõdabe puhul Martaaagost jutustades ütleb tõlkija minu seas: „Beale selle oli Martaaagol weel palju ajutusi“ (lhf. 36), peaks aga olema „palju afundusi“ ehk ajumaid (Kolonien, v. U. V. Grube „Geschichtsbilder“, 25 Aufl. S. 186.) Saquntuni linn olla pahemal pool Ebros kaldal (w. lhf. 39), aga originaalis on öeldud: „Nuch jollten diese (Marthager) die Stadt Saqunt, obgleich sie noch ein großer Stück südlich vom Ebros lag, unangefastet lassen“ (i. ib. S. 189). „Wunapoolne“ kallab Ebros jõel ei ole kahjaks mitte „pahempoolne...“

Wennaftest Grachustest ütleb tõlkija: „Mõlemad mõitlesid alati tõsiduse (!) ja diguse eest“ (lhf. 49), kuna originaalis seifab: „Beide aber erglöhnten für die Wahrheit und das Recht“ (S. 199). Sealhambas: „ütles Tiberius Octavius“, peaks aga olema: „ütles Octavius“ (S. 200).

Mariuse sõjakäigust Numiidia kuninga Jugurtha vastu ütleb tõlkija: „Marius waliti konsuliks ja Jugurtha sõjawäe juhatajaks (lhf. 53). Sellest lauseft mõib nii aru jaada, et Jugurtha oli Rooma sõjawäe juhatajaks walitud, niisama kui Marius Rooma konsuliks waliti. Wälju selgemini oleks dige mõte wälja-paistnud, kui Jugurtha nimi wahela jätta, naagu ka originaalis seifab: „Wirklich wurde Marius zum Consul und zum Feldherrn in Numidien ernannt“ (S. 203).

Julius Caesar „forra lastis 320 mehklejat (?) teatris rahwa rõõmufks mõidelda“, aga Sakia keeli on öeldud: „Er ließ unter andern 320 Paar Fächer etc.“ (Se-

210). Sellejama Caesari sõnad „alea jacta est“ on tõlgitud: „Et weeregu maenuvanker!“ (lhk. 63). Mifs mitte: liif on langetatud? Tõlgib ju H. B. Grube'gi Ladina keelest sõnad: „Der Würfel sei geworfen!“ (S. 213).

Caesari tapja Brutuse kohta ütles tõlki-ja, et ta „lõi sahtlema“, kuna otse ümberpöörduvalt: „Diese Aufforderungen machten der Unschlüssigkeit des Brutus ein Ende“ (S. 217).

Caesar püüdnud hõbekrihvliga mõrjutada kääst läbi (lhk. 67), aga originaalis, mis mul käe pära, ei ole sõnagi „hõbekrihvli“, wenekeelses tõlkes leian küll „raudkrihvli“.

„Imperatori ja sõjaväe ülemjuhataja nimest sai talle (Octavianusele) küll“ (lhk. 73), peaks aga olema: „Imperatori ehk (= j. o.) sõjaväe ülemjuhataja jne.“ (B. Grube, S. 222).

Küüd lootis Livia, et Augustus tema salalikust (!?) pojaft Tiberiuseft rohkem lu-gu hakkab pidama“ (lhk. 74). Saksakeelne „Liebling“ (Grube, S. 224) on tõlgitud salalik poeg“!! Saksakeelne „dritthalbhundert Jahre“ on tõlgitud 150 aastat!! Muudisena kõlavad ka mitmed teised tõlgitud sõnad, nagu: Maademahe meri, jurmasedel = proskriptioon), kaevand (Wasserleitung), wolinif (= rahwa tribuun) j. m. t.

R. Vipperi „Uus aeg“, J. Torki toimetusel.

V. Orav.

Tartu Opetajate Seminaari direktori J. Torki toimetusel ja «Varraku» kirjas-tusel ilmus vana aasta lõpul prof. R. Vipperi raamat «Uus aeg» eestikeelses tõlkes (tõlkinud M. Tork).

Paremaks tervituseks ja arvustavaks hindamiseks uuele toodangule eestikeel-se koolikirjanduse põllul on toimetaja J. Torki poolt raamatule juurelisatud eessõna, mis järgmiselt kõlab: «Meil puudub Uue aja õpiraamat koolidele kui ka eneseharimiseks, mis modern ajaloo teaduse nõudeid rahahuldaks». Toimetasin siis Eesti keele lugupeetud prof. R. Vipperi raamatu (Учебникъ новой истории, пятое исправленное и дополненное издание, Москва 1917). Oli võimatu tõlkimiseks valida inglisi-, prantsus-, saksakeelseist õpiraamatuist: kõigis neis mais puudub õieti koolides üldine ajalugu iseseis-va kursusena. Ka Soome keeles ei ole hääd Uue aja õpiraamatut, kuna aga venekeelsest esimesele kohale õigusega prof. Vipperi oma asetatakse nii õpetamiseks õnnestanud ainekäsitamise kui ka teadusliku soliiduse ja värskuse suhtes. Siin ei esine faktide kogu, kuigi ka neid jätkuvalt on, vaid ajalooline protsess, kus valgustatud tarvilises tasakaalus kõik tegurid, esimesel kohal majanduslik. Vene koolidele oli Vipperi raamat materjaali roh-kuse tõttu liig laiuline, meil aga võimaldub mõnesuguseil põhjusil täielikum Uue aja õppimine. Päälegi olen mõnda-gi vähem olulist raamatust välja jätnud,

silmas pidades paaasjalikult sama au-tori õpiraamatu lühendatud väljaannet. On tõlgitud kuni Prantsuse re-volutsioonini, kuna kõige uue-mast ajast — XIX aastasajast — ise-seisev töö hra P. Treibergi sulest il-mub. Tarvilise täienduse n a olen juure lisanud peatükid Vene ajaloost.

Õpiraamatu tarvitamisel selguvaist puudusist palun austatud ametvendi lah-kesti teatada, et võimalik oleks järg-mises trükis neid korraldada (kõik har-vendused on minu tehtud — V. O.).

Viimase soovi täitmiseks olgu minu poolt paar märkust. Kuna raamatu tar-vitajateks ei ole mitte ainult õpilased, vaid ka õpetajad, siis oleks minu soov olnud küll täielikku R. Vipperi tõlget näha. «Olulisema» ja «vähem olulise» hindamises võivad ju vaated õpetajatel ja arvustajatel lahku minna. Kui meil täielik tõlge käes on, siis leiab vilunud õpetaja isegi, mis sealt võiks välja jät-ta, mis klassis saaks lihtsalt läbi loetud, ehk mis põhjalikumaks analüüsimiseks ja meelepidamiseks tarvilik oleks. Al-gaja õpetaja aga leiaks eneseharimiseks ja aine käsitlemiseks rohkem andmeid täielikust tõlkest, kui lühendatust. Näi-tuseks — Ameerika oludest enne eu-rooplaste tulekut (lhk. 9—10) peaks õpe-taja võimalikult täielikumalt teadma ja «punanahkadest» — inkadest, atsteeki-dest — loeks heameelega uudis- ja teadushimulised õpilased, kes teadusliku õpiraamatu puudusel otsivad sellekoha-seid teateid Mein-Riidi j. t. romaani-dest. Inkade ühismaapidamine, mis

enam uudis Eesti lapsele, kui Vene omale, oleks võinud ka kärpimata täielikus tõlkes esineda.

Jutustuses «Ameerika vallutamisest» (lhk. 10) räägitakse, kuidas eurooplaste «abiks oli ka see, et allaheidetud suguharud oma valitsejaid ja nende sõjaväge vihkasid». «Välja jäetud» on seletus, miks pärast need allaheidetud suguharud oma valitsejaid ja nende sõjaväge vihkasid. Ometigi peab ajalugu alati kahe küsimuse peale vastama: «kuidas?» ja «miks?» Seda teeb ka R. Vipperi omas Uue aja õpiraamatus, kuna eestikeelne tõlge «lühenduste» tõttu teise, mitte vähem tähtsa küsimuse vastamata jätab.

Näitusi asjata lühendustest võiks veel rohkemgi tuua, kuid aitab neistki soovivaalduseks — järgmises trükis täielikku Vipperit näha saada, seda enam, kui toimetaja arvates Eesti koolides «võimaldub mõnesuguseil põhjusil täielikum Uue aja õppimine.»

Kui lühendused just tarvilikud, kas ei võiks siis neljandat peatükki («Võitlus Hispaania ja Hollandi vahel kaubandusliku ülevõimu pärast») kuidagi viisi lühendada? Minu õpilased leiavad selle ühe raskematest peatükkidest olevat.

Mis puutub R. Vipperi raamatu «täiendustesse», siis on nad piiratud ühe (VIII) peatükiga Vene ajaloo («Venemaa XVI ja XVII aastasajal» lhk. 53—105). «Täiendus» on tehtud nähtavasti mõne venekeelse õpiraamatu järel. Ei tea, miks allikas nimetamata jäetud?

Täiendusi oleks võinud minu arvates ka... Eesti ajaloo kohta teha.

Täiendusena eestikeelsele tõlkele on

hädasti tarvis veel üht aastasada üldisest ajaloost, nimelt seda, mis R. Vipperi nimetab «vana korra viimaseks aastasajaks (umbes 1660—1789)». Toimetaja J. Tork ju eessõnas ütleb, et «on tõlgitud kunni Prantsuse revolutsioonini». Need sõnad aga ei vasta tõele, sest on tõlgitud kõigest kunni Inglise suure revolutsioonini (XVII a. s. keskel). Puudub suur ja tähtis aastasada. Kui hra P. Treiberigi sulest — nagu J. Tork ette kuulutab — tõesti kord ilmub iseisva tööna kõige uuem ajajärk, alates XIX aastasajaga, siis jääks suur auk, lai kuristik järele, millest üle hüpata võimatu. Sundida õpilasi ühe aastasaja pärast uut — kolmandat — Uue aja õpiraamatut ostma üldise ajaloo jaoks ja neljandat veel Eesti ajaloo õppimiseks, oleks ehk vast liig suur nõudmine lastelt ja nende vanematelt.

Tõlke keele kohta ütleb oma asjatundliku sõna sellekohane eriteadlane. Mõne kuuenda klassi õpilase arvates olla R. Vipperi keel «raske». Mina omalt poolt võiks ainult mõned üksikud vääratused tõlkes kätte juhatada, mis sisuliselt teise mõtte annavad võrreldes originaaliga. Nii on öeldud (v. lhk. 12): «perslaste hindudes», peaks aga olema: «perslastes, hindudes jne.» Leheküljel 87. seisab: «ristiinimesed mees-, nais- ja lapse-seisusest, kelle nimed Sina ise, Issand, Kaalu», peaks aga olema: „kelle nimed Sa ise, Issand, tead“ (slaavikeelne „вѣси“ ei ole siin mitte käskiv kõneviis. aegsõnast „вѣсиги“ — kaaluma, vaid teine rööre olevikus sõnast „вѣдати, вѣсти“ — teadma, tundma: азъ вѣмъ, ты вѣси, онъ вѣсть j. n. e.)

Prof. R. Vipperi — Uus aeg I. Tõlkinud M. Tork.

Toimetanud ja täiendanud J. Tork, Tartu õpetajate Seminaari direktor. K.-a. «Varrak», Tallinnas 1920.

Keeleline külg.

Kõige enam keelelisi küsimusi tõuseb esile teaduslike raamatute kirjutamisel ja tõlkimisel. Ajaloo raamat on sellepoolest õnnelikum, et temas peaaegu ei esine termineid. Seevastu ajaloo võib teha päävalu nimede kirjutusviis, mida raskendab siiani ainuvalitsev Vene keel. Võõrsõnade ja nimede hääldamises võime igal sammul tähele panna Vene mõju.

Kaesoleva tõlke komistuste seas on tähtis koht nimede transkriptsioonil. Kõneldakse Rotterdami Erasmist (mitte- Erasmusest) — ega nimesid vist ikka saa lühendada muude sõnade eeskujul. Segi aetud on võõraskeelne ja eestikeelne transkriptsioon: «azteegid» — parem oleks küll «atsteegid». «Lanzknecht» on kahtlemata trükiviga, sest ei ole ta tõlkijal sarnast keelearnantsi. Sama pool Eesti, pool võõras õigekirjutus: «krucifix». Segav on: «Zvingli» pro «Zwingli», kuna Saksa nimeses peaks eraldama «v» ja «w».

«Alshir» pean vastuvõtmatuks. Ei ole midagi selle sõna foneetilise transkriptsiooni vastu, aga ses sõnas on ometi z häälik. Muidu ses raamatus on tarvitatud z märgina «zh» — miks ka mitte siin — see on järjekindlusetus. Ka «Novaja Semlja», kus ei ole märgitud z häälikut ega rõhku, mis ommeti järjekindla foneetilise transkriptsiooni pärast peaks olema tarvitlik.

Liig palju austust võõraile keelele on ses tõlkes. Mis jaoks säilitada näit. poola transkriptsiooni sõnas: «szlachta». Seda imelikum, et sääl kõrval pärisinimes valitseb foneetiline transkriptsioon: Hmeljnitski. «Ulozhenie» vorm ignoreerib ses sõnas olevat pikka silpi — kui kord foneetiline printsiip, siis ka pikad vokaalid ära tähendada. Omalt poolt pean soovitavaks, et mõne võõra hääliku märkimine muudetakse üleüldiselt, nagu seda juba mõnikord tarvita-takse. Nii vene ч asemel tarvitada c (Uglic pro Uglitsh või Uglitsch), milline täht paljus keelis tarvitusel, ж asemel z (pro sh või zh), з asemel z, ш, sh ja sch asemel s ja Itaalia ning Saksa z asemel ts, mis teeb nimede lugemise palju kergemaks ja õigekirjutuse oma-pärasemaks. Pean paremaks märkidega tähti hui kahe tähega kirjutatavaid häälikuid (sh ja zh käesolevas raamatus), sest siis oleks täielikumalt läbiviidud foneetiline printsiip, ja märkidega tähed eralduvad paremini teiste seast, mis ise-äraniis hõlbustaks võõrsõnade lugemist.

Päale kõige see transkriptsioon on leidnud üldse tunnustuse ja siin-sääl tarvitusele võetud.

D. Rootsmanni „Algebraalne analüüs I.“

*Vastuseletus -w retsenstooni puhul.

«Käsvatuse» 19—20 n.-ris võtab -w kõne alla ülevalnimetatud raamatu ja katsub seda arvustada, pidades näivalt oma ettevõtet mingiks teenuseks, sest et «tä-nini pole veel keegi sõandanud tema (s. o. raamatu) kohta avalikult sõna võtta».

Sellele pisut üleva liigutusega alarud toimingule järgneb autori töö progressiivne alavääritamine ja lõpuks just kui võidurikas otsus, autori töö väärtust riivav.

Kui retsensent suudaks äratada usaldust, et eelnev otsus põhjeneb objektiivsel ja asjalikul kaalumisel, tuleks sellele kui tõeasjaga arvelda, kuid — w

Üldse Eesti keeles on nõrgim külge võõrsõnade kirjutamine (ja hääldamine, ah mis, isegi Eesti algupäraste sõnade hääldamine!). Kui kahju, et selle kõrvaldamiseks Vipperi ajaloo tõlkija ei ole midagi teinud.

Seevastu Eesti keel nii etimoloogia kui süntaksi alal on veatu, kohati isegi väga hea. Nii lühikene ja täsmaline «väljanägemiselt» pro «väljanägemise poolest» on tarvitatud järjekindlalt asehäälikulisi mitmuse partitiive kahesilbilisist tüvedest; kolmesilbilisist i-tüvedest mitmused, partitiiv -eid, mis tihtigi annab suurema selguse (preestrid pro preestrid; ketserid pro ketserid; siiski teatava järjekindlusetusena: kallid metalle, teenrid); illatiivid kahesilbilisest tüvedest järjekindlalt lõputud, esineb sel alal koguni niisuguseid uusi vorme, kui itta» (säalsamas aga: «usk puhastustullesse; pro «tulles»). Sõnade valikus on märgata rikkust. Nominatiivne liitumine õigel kohal. Hea võõrsõna vorm on: «krusaad» (sõnast «cruzada»).

Ei puudu siingi omad vead. «Ehk», ja «või» vahetamine: «Nad rajasid oma õpetusele tee niisugustesse maadesse, kus reformi veel ei olnud ehk kus reform poolik oli». Lauseehituses asjatu ja halb tendents paigutada verbi lause lõppu; iseäraniis halb on lause lõpus «on». Eesti keele algupärane verbi koht on pisut eelpool, ja lause rütmile see oleks aiva kasulik.

Olgugi raamatus keelelisi järjekindlusetusi, siiski nii puhaskeelelisi kooliraamatuid on meil harva näha. Heas õpiraamatus valitsegu ka puhas keel!
Andr.

juures on lugu hoopis teisiti. Selle asemel märkame väga pealiskaudist suhtumist ja asjalikkuse puudust — rääkimata isikluse kalduvast toonist ühes targutuste ja stiili tusedustega, — nõnda et võimata on retsensendi väiteid avalikult vaatlemata jätta, kui ei taheta, et eelarvamised ja arusaamatused juurduks.

Järgnevate ridade sihiks pole mitte raamatu puuduste kaitsmine, vaid sihilikkude ja ebaõigete väidete tagasitõrjumine.

Kui vastutamata kogu asja on võtnud — w, näitab juba tema «retsensiooni» poolteise veeruline ulatus.

Sissejuhatuses haarab retsensent kõige pealt autori eeskõne lausest kinni — «raamat on katseks uuel alal» — ja tahab sellest oma moodi ja nii aru saada, nagu nõuaks autor kogu «reform-matemaatika» käsitamise prioriteeti omale.

Jättes retsensendile endale küsimuse kostuse, kas on olnud siin tema poolt naiiv või meelega pahatahtlik, ei saa siiski temale vastamata jätta, et autor pole iial omast tööst olnud nii ükskõiksel ja madalal arvamisel, nagu — w eelnevaist sõnust püüab välja lugeda. Igatahes ei võigi see teisiti olla, kui mingi töö on tekkinud kauase mõtlemise, kirjandusega tutvumise ja pädagoogilise tegevuse viljana.

Edasi seletatakse tähtsalt — autor olla unustanud, et funktsiooni mõiste «teostamiseks ühtlasi tarvilikud abinõud tulevad õpilastele kätte anda. Niisuguste abinõude hulgas seisab tähtsal kohal mehaaniline vilumus algebraaliste tehete arendamise alal».

Nõnda siis — enne vormalne ja tehniline algebraalse avalduse käsitlemine ja alles siis selle mõtte sisusse tungimine. — Kahjuks on tihti seni valitsenud tõesti niisugune süsteem. Arusaamine ja teadlikkus ohverdatakse vormaloskusele, mille omandamine on automaatne ja sünnib iseenesest ilma suurema vaevata, kui alused on teadlikult rajatud. Valemid ja avaldused, mis ette tulevad elus ja teaduses, on võrdlemisi lihtsad. Küll aga on tarvilik analüeerivat mõtlemisvõimet enam arendada sel alal, kui seda tehtud siamaani, sest see võimaldab kõige raskema osa teostamise algebras — võrrandite seadmise.

Kahjuks aga on ikka veel palju niisuguseid õpetajaid, ja nende seisukohta pooldavat ka — w, — vähemalt on niisugune mulje — kes endise kooli mõjul on omandanud vaate, nagu peaks algebra alusest peale harjutama võimalikult suurt tehnilist oskust.

Ulearune on ka kaebus, nagu sunniks autor oma raamatuga õpilasi väga pikast ja keerulisest analüeerimisest aparaadist läbi käima. Ei saa sinna midagi parata, kui ülesandeid ja harjutusi inertselts käsitletakse, küll aga kohustagu end õpetaja ise meeles pidama, et pole tarvis peale sundida õpilastele seda, millest nad juba on üle. Võib olla, pole see algstme detailsem harju-

tamine vahest siiski üleliigne paljuile meie õpetajalegi, kes soovivad mitmekesendada oma küsimuste ja repetitsiooni ala. Jaolt ongi autor nõnda mõelnud. Seni, kui meil puuduvad ametlikud programmid, pole teist võimalust kooliramatu autoril, kui esitada ainet suuremas hulgas, kui seda võiks läbi võtta ehk koolitundidel.

Arutades ülesannete struktuurilist külge, sööstab retsensent veel enam sivist mööda. Nimelt ütleb ta, et «autor on kõigest jõust püüdnud kõrvaldada mehaanilist tööd algebra algastmel ja on selles suhtes jõudnud ka eesmärgile. Kuid ühes umbrohuga on ta ka nisukõrred põllult välja kiskunud» j. n. e. Neist mõistusõnadest võib lugeda vahest seda, et — w nõuab palju enam harjutusi, mis võimaldaks tehnilise oskuse arendamist. — Kui aga retsensent võtaks vaevaks lehitseda vastavaid raamatuid Lääne-Euroopa koolikirjenduses, siis ei leiaks ta neis rohkem tehniliselt keerulisi ülesandeid, kui «Algebraalises analüüsis»; ainult algaste on viimases detailsemalt esitatud. Missugust materjaali sooviks — w elimiinerida, missugust seada asemele? Et aga — w aine järjestuse või ei tea, mis pärast näib raamatut peaaegu nii hästi kui kõlbmatuks tunnistavat, siis on selge, et «ühes veega oleks ka laps välja visatud».

Minnes teise ja kolmanda osa vaatlemisest pealiskaudiste üldmärkustega üle neljanda osa juure, milles käsiteldakse murdusid, esineb retsensendile siin uus hädaoht: ülesanded, mis seni olid tehniliselt primitiivsed, muutuda siin järsku «originaalseiks» ja «teravmeelseiks». — See märkus, mis põhjendab ainult pealiskaudsel lehitsemisel — «lehitsemisest» üldse — w kõnelebki ainult — on kõigest kõige ebakõhasem. Ruumi puudusel jätan vastuväite raamatu tarvitajale. Nagu ikka, nii ei põhjenda ka selle nii tähtsa otsuse tulemust retsensent ainsama tõenduse ehk näitusegagi.

Ootasin põnevusega, et keegi võtab asjaliku arutuse alla peale muu ka tähtsa küsimuse — on võimalik tegelikult ja otstarbekohane meie koolis käsitleda algebraalisi teisendamisi enne negatiivsete arvudega tutvumist? Kuid kahjuks ei toonud midagi sellesarnast päevakorraale — w, kelle ülesandeks polnud

nähtavasti mitte töö ega printsiipide, vaid millegi muu «arvustus».

Tekib lõpuks küsimus: mis on seesuguste «arvustuste» positiivne siht?

On mulje, et on püütud ainult oma meeoleolu väljendada. Et väited liiga ül

dised, tühjasõnalised ja koguni vildakad, siis ei jää autor ja ka vististe lugeja arvustajale tänu võlgu selle kasu eest, mis ta neile võib olla on tahtnud siiski saavutada.

Autor.

Kroonika.

E. Martinson'i haridusministeeriumist lahkumise puhul.

J. B. Miffelhaar.

Esimesest veebruarist käesoleval aastal lahkus haridusministeeriumist E. Martinson. Meie wabariigi lühikeste ea juures on M. tööaeg kooliofatsonna juhataja kohal pikk olnud, mitte niipalju aja juhtes — üle 2-ke aasta —, kui meie riigielu areenemise tempot filmas pidades. Selle aja jooksul on loodud kõik meie riiklised ajutused, loodud diekt Wabariik kui niisugune ise, on töötanud kolm parlamenti, nende hulgas Njutam. Koogu, ministeeriumi juhitud kinni kümme ministrit. E. Martinson tuli ministeeriumi, kus enne teda töötasid ainult paar inimest, algkooli ofatsonna juhatajana, ja lahkus sealt ministri abina.

Juba ainult waadates peab oletama, et niisuguse ajajärku kestusel juure jõupingutustega töö d tuli teha. Ja kui lühikeste ajaga koolidel waft diige põhjapanewad muendused läbi wiidud või algatatud on, siis on see suurel määdul E. Martinsoni teenuseks.

M. istus töö kallal wabest hilja ööni, asus ta kallale mõnedki korrad enne koitu, ewesef ja ümbritsewais tingimustes loodamaid wiite otsides, et loowasie töösie jeda paremat panna, mida aateline töömees iganes juudab. Niisugune andumus tööle ei paisa eemale, jeda näewad ja märkawaid ainult ligemad kaastöölised. Gemalt on raske hinnata ka töö saawutusi.

Kui kõigile nähtawana töoresultaadina algkooli seadus esineb, mille isaks E. Martinson on, on ometi raske aimata jeda tööd, mis pandud lugemata mõtlemise, kaalumise, otjiniise tundidesse, jooksawa töö korbaseadmisesse, tuhandasja tehitud otjufesse ja sajasse pealetungimise tagajärelõmisesse.

Ja tõsist tahtmist asjasse lõpuni tungida ei puundunud E. M.-l millalgi. Niisama wähe, kui ta tööd kartis, niisama palju kartis ta asjade wiibimist ning digelt teelt

fõrmalenihkumist. — Niisuguseks fõrmalenihkumiseks on asjadel haridusministeeriumis wäga tihti kaldumust olnud, jekt selle asutuse ümber on mänginud diige suured ning mitmekordsed kiired.

Mäletan, kui õnnetu oli M., kui üks ministritest kas isiklised või näitesteintagawate walistel põhjustel temalt wõimaluse wõttis Njutamas Koogus kooliseaduse teatud punkte kaitsema ja ise nende kaitsemiseks ka midagi ei teinud. M. lahkus koge Nj. Koogu ruumidest, tahmis lahkuda otsekohe ka haridusministeeriumist. Matjiss waema jeda tagasi hoida.

Palju wiigu, mida niisid kooliseadusest otstatakse ning leitakse, ei kuulu mitte tema esialgse looja arwele. Ja kui nad ka kuulaks, siis ei pörkaks M. tagasi jeda esimesena tunnistamast, jekt tõsine töömees on harjunud töös puudusi nägema ja tahtma neid korraldada.

Peab aga tunnistama, et suurem osa puudusi kooliseaduses enam tema täitjate ja jeketajate tahtmisest olenewad, jekt see seadus sihib õgwajooneliselt demokraatlike kooli juure wälja. Tema kullipunktiis on ühtluskool, mille kaitseks M. alati walimis on wõitlema suutsõna, jule ja teoga. „Aasmatus.“ lugejatele on tutkawad ta mõttet jessel alal tema pikemast kirjutusest lõinud aastal pealkirja all „Ühtluskool“. Palju wõitlust ja aatelisti wõitlejaid wajakab weel ühtluskool enne, kui jeda teostatuks wõime lugeda. Rahuldaw on teada, et M. praegu riigikogus ja ta hariduskomisjonis saab kaasa töötama, sellega ka jätmatakt walwel olla, et demokraatline waim meie kooliuuendust ei jätafs.

E. Martinson elab, tõptab meie kestel, kuid ei taha häbeneda tema teenustest rääkida tema lahkumise puhul jesselst kohalt, kus ta nii palju teha wõis, tahtis ja juutis.

Organisatsioonide teated.

Ülemaaline õpetajate päev *)

Tartus, 3. ja 4. jaanuaril 1921. a.

Referent Warma paneb ette sõna võtta selle kohta, kas koosolek peab soovitama neid käsitöö osasid algkoolides õpetada, mis referent soovib, nimelt: 1) jaanitöö, 2) papptöö, 3) lõnga- ja riidetöö, 4) punumine, 5) puutöö, 6) metalltöö, 7) majapidamine.

Schnelli soovib woolimist, kui teatavas mõttes kunsttööd käsitööst välja jätta, misjulgusele arvamisele referent ja Põld vastu vaidleavad.

Samas mõttes räägib ka Illisjõn.

Skrak toetab Schnell'i arvamist, mille kohta ka Schnell veel kord sõna võtab, oma endist arvamist kaitses.

Selle järele loeb ette koosoleku juhataja referendi Warma poolt sisse antud resolutsioonid käsitöö õpetamisest, millest esimene koosoleku poolt vastu võetakse, kuna teised materjaalina protokollile ligi tulevad lisada. (Vaata ligilühatatud resolutsioonid).

Riigi koolinõuniku Käisi referaadi kohta „Loodusteaduse edusammud“ võtab sõna Warik, tähendades, et teadus üksi mitte inimsugu õnnelikuks ei tee. Intellektualismi ajemele tuleb seada voluntarism. Loodusteadust ei tohi mitte liiga palju koolidesse kuhjata; tuleks rohkem ruumi anda ajaloolle, kirjandusele ehk mõnele muule ainele. Sealt leiab toetust moraali, mis alati on teatavas ühenduses olnud usuga.

Käis võtab lõpuks sõna, ühte kui teist mõtet oma referaadist täiendades ja seletades.

Põllu kõne kohta „Õpetaja ja karstustöö“ võtab sõna M. Oks, soovides igalt õpetajalt kohasamamise juures nõuda täiskarstuse tunnistust.

Samas mõttes räägib ka Illisjõn.

Kaart seletab wiinamüüki kui paratamatut tarvidust riigi majanduslikes elus. Seda tunnevad ka õpetajad ja on loiid karstustöö vastu.

U. Juhanson'i referaadi kohta „Noorte püha“ võtab sõna W. Beet, ette tuues järgmised mõtted. Noorsoo pidus ei ole jenni halb tagajärgi annud; palju enam on nad noortele headeks enesevaldamise abinõudeks. Tuleb noortele

nende pidustuste korraldamiseks kaasa aidata.

P. Põld arwab, et pedagoogilijest küljest maadates, ülemaalsed kooliealiste noorte pidustused kooli ajal mitte soovitatavad ei ole. Ei ole hea, et need ettevõtted nii suures stiilis kavatsetakse, nagu seda mujal ei leidu, ja mis nii suurel määral ei teostu. Suure silbi taga peitub tõesti ainult väikse ettevõtte vilets kordaminek. Sellest oleks noortele kahju. Pealegi nõuavad jarnased pidustused suurt kulu, mida vanemad peavad kandma.

Referent U. Juhanson vaidleb nende arvamistele vastu.

Referaadi kohta on ka resolutsiooni sisse antud: üks referendilt, teine G. Roosilt. Juhataja loeb mõlemad resolutsioonid ette. Et nad sijuhiliselt peaaegu ühte lähemad, võtab referent oma ettepaneku tagasi, jääb järele ainult G. Roosi ettepanek. Tekib vaieldus, tingitud G. Roosi resolutsiooni liig üldisest mõttest.

Wahapeal annab Warik teise ettepaneku sisse.

Sääleenamusega võetakse vastu Roosi ettepanek järgmises redaktsioonis: „Õpetajate päev otjustab, et noorsoo liikumine ülitähtsat osa edendab kasvatuses, sellepärast lubab õpetajaskond oma kõige soojemat toetust noorsoole“.

Wariku ettepanek jääb vähemusse.

Viimase referaadi kohta „Soome-Gesti koolipäev“ võetakse vastu referendilt sisseantud resolutsioon:

„Õpetajate päev tunnustab ühis-Soome koolikongressist Gesti õpetajate osavõtu tarvilikust ja püüab selle teostamisele kõige jõuga kaasa aidata.“

Sellega lõpeb õpetajate päeva päevakord.

Lõpuks võtab sõna G. Roos, soovides õpetajatele Viidu häälekandjat „Kasvatust“ ja tagasi tõrjudes neid süüdistust, mis ajakirja kohta mõnelt poolt on kuuldatavale tulnud; annab ka teada kavatsetud käesoleva aasta kohta „Kasvatuse“ ilmumise asjus.

*) Vaata „Kasvatust“ nr. 2.

Blancherit soovitatud, et maakonna koolivalitsused igale koolile ühe eksemplari „Kasvatust“ telliks.

Liiga teatab, et Tartu maakonna koolivalitsusel juba saarnane kavatsus on.

Selle järele loeb J. Tark telegrammitestki ette, mis Soome koolitegelastele saadetakse, samuti ka Eesti Riigikogule (vaata juurelijatud tekstid).

Eesti Õpetajate Liidu juhatusel liige W. Beet tänab Tartu Eesti Õpetajate Seltsi õpetajate päeva korraldustööde eest, samuti referente ja kõike osavõtjaid.

Juhataja N. Treffner lõpetab õpetajate päeva 4. jaanuaril kell 10, 10 minutit õhtul.

Resolutsioonid õpetajate ettevalmistamise ja edasiharimise võimaluste kohta.

1. Õpetajate päew tunnistab tarviliks, et eelmise kongressi poolt vastuvõetud otsused õpetajate ettevalmistamise ja edasiharimise alal leiaksid vastavate ajutuste poolt käsitades õpetajaskonnaga jätkavalt energilist toetamist.

2. Et õpetajate edasiharimiseks kui ka iseseisvalt kutse vastu ettevalmistamiseks töötataks lähemal ajal wälja iiklikud õpitööd kavad ja tehtaks kättejada maks wastaw kirjandus, muu seas korralduste raamatukogude loomise teel koolide juure. Skorraldada kurgusi nii puht-pedagoogilisi kui ka erilaadilisi ja praktilisi (õppeabinõude valmistamine), mille juures lektorid ja kurguste juhatajaid hoolikalt tuleks walida, tarwilisel korral neid wälismaalt nõutades.

4. Kõikoolide õpetajate ettevalmistamiseks korraldatud juurekurgustest osavõtjatele määrata koetusraha kohaliste maakonnaliitude poolt wäljalõõtatud määr.

5. Keskkooli õpetajate ettevalmistamiseks võimaldada neile algkooli õpetajatele, kes üliskooli astuvad, seal õppimise ajal õpetajate palga edasi saada, tingimusel, et nad pärast üliskooli lõpetamist keskkooli õpetajaks jääwad.

6. Et õpetajaskonna hariduslist tasapinda tõsta, selleks on tungiwalt tarwilik kõige lähemal ajal seminariidele wäärilisi õpetamise võimalusi muretseda:

a) seminaaride õpetajatele elutingimised luua, et nad sunnitud poleks omawalitsuste ja era keskkoolidesse põgenema;

b) üliskooli juure seminaari õpetajate ettevalmistamiseks riigi stipendiumid asutada;

c) seminaaride õpijõududele võimaldada wälismaale sõita, tegelikult tutwumema sealsete kooliõhudega ja reformidega;

d) lähemal ajal ajuda seminaaridele korralduste ruumide soetamisele ühes tarwilikkude kabinettide ja õpiwahenditega.

7. Tunnistada otstarbekohatuks otjus haridustegelaste koosolekul haridusministeeriumis seminaaride kolmanda klassi õpilasi õpetajatenä, kuigi ajutiselt, koolitöösse lasta.

Resolutsioonid käsitöö referendi poolt:

I. Õpetajate päew tunnistab tarviliks algkoolis õpetada järgmisi tööharnisid: 1) jawitööd, 2) paberitööd ja pappitööd, 3) lõnga- ja riidetööd, 4) puumise, 5) puutööd, 6) metallitööd, 7) majapidamist.

II. Silmas pidades õpetajate 4. kongressi resolutsioone käsitöö alalt, loeb õpetajate päew soovitamaks:

1) käsitöö juhtes poeg- ja tütarlasti eraldada, alates 4. õpiaastast;

2) käsitöö õpetuse tunde tuleks koolis suurendada: kolmel esimesel õpiaastal 3—4 tundi nädalas ja kolmel wiimasel — 2—3 tundi nädalas;

3) korraldada käsitöö õpetajate ettevalmistamiseks lühikeajalisi kurguseid;

4) käsitöö instruktore mees- ja naiskäsitöö alal ametisse panna;

5) Haridusministeeriumi juure asutada alaline kooli käsitöömuuseum.

*

Õpetajate päewa ülesandel on juhatus saanud ka ts telegrammi:

1. Õpetajate päew termitab Riigikogule, lootes temalt Eesti kooli ja õpetajate raskete seisuforra otsekoheist parandamist kokkufõlas õpetajaskonna soovidega.

Juhatus.

2. Helsinki,

Ranjasouluntarkastajat

Resonen, Totuni.

Kämpianin kiitos sekä sydämmelliset tervehdykset Suomen opettajaseunnale Wiron Opettajain Päiwästä Tartossa.

Sohtokunta.

Tähtis koolivalitsustele, õpetajatele ja haridustegelastele.

Asutava Kogu poolt 7 mail 1920. a. vastuvõetud

„Avalikkude algkoolide seadus“

ühes

Vabariigi Valitsuse poolt 17. sept. 1920. a. vastuvõetud määrusega seaduse elluviimise kohta.

Hind 30 mrk.; üle 10 eksempl. tellijaile à 25 mrk.

LADU Eesti Õpetajate Liidu büroos

TALLINNAS, Pikk tänav 54.

Kõnetraat 1463.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI
„KASVATUS“

ilmub Eesti Õpetajate Liidu väljaandel 1921. aastal

kahes osas :

1. Pool-kuukiri, mis ilmub iga kuu 15. ja 30. p. ja sisaldab lühemaid kirjutusi pedagoogilistest ja metoodilistest küsimustest, koolitöö ülevaateid Eestis ja välismaal; arwustusi koolikirjanduse alalt, organisatsioonide teateid ja haridusministeeriumi ametliku osa.

2. Teise osa moodustavad pikemad pedagoogilised ja metoodilised tööd, mis ilmuvad kaasannetena perioodilisele väljaandele üksikute raamatutena, kogusummas 24 trükipoognat. Neist ilmuvad käesoleval aastal :

1. Vaateõpetus (Kodulugu) II-tegelik osa.
2. Uuemad voolud kasvatusteaduses.
3. Töökool.
4. O' Shea, Aktiivsuse tähtsus kasvatuses.

„KASVATUSE“ tellimishind kuus on :

ühes kaasannetega — 60 marka; ilma kaasanneteta — 40 marka.

===== Üksik nummer 25 marka. =====

Endised aastakäigud: 1919. a. — 90 marka, 1920. a. — 360 marka.

Vähemalt 10-ne aastakäigu tellijale 30% hindaala ndust.

Aadress : Tallinn, Pikk tän. 54. „KASVATUS“

Telefon 14—63.

Eesti Õpetajate Liidu Juhatus.